

ДУДНИК ВІКТОРІЯ ІГОРІВНА

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕПІТЕТУ В
СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

035 ФІЛОЛОГІЯ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I. ЕПІТЕТИ В СИСТЕМІ ВИРАЗНИХ ЗАСОБІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	7
1.1.Щодо визначення епітету.....	7
1.2.Класифікація епітетів.....	11
1.3. Епітет як стилістичний прийом.....	22
ВИСНОВКИ ДО 1 РОЗДІЛУ.....	33
РОЗДІЛ II. ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕПІТЕТУ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ТА СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ.....	34
2.1.Концепція епітетів у сучасній англійській мові.....	34
2.2. Творчість Джерома Клапки Джерома.....	50
2.3. Особливості перекладу епітетів у повісті Джерома К.Джерома «Трое у човні, не рахуючи собаку».....	51
ВИСНОВКИ ДО 2 РОЗДІЛУ.....	58
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60

ВСТУП

Останнім часом у філологічній науці багато уваги приділяється вивченню епітета. Однак, цілий ряд проблем досі залишаються невирішеними: не має єдиної класифікації епітету, недостатньо досліджена емоційна та естетична природа епітету, а найголовніше те, що досі немає узгодженості щодо призначення епітету в мові. Тому вивчення цього лінгвістичного прийому досі залишається актуальним.

Дуже багато авторів наприклад такі, як М.І. Мацько, І.П.Кочан, Т.М.Онопрієнко присвятили свої роботи та статті дослідженню різним сторонам лінгвістичної природи епітету.

Об'єктом дослідження є епітет як словесний художній засіб в англійській мові.

Предметом дослідження є функціонально-стилістичні характеристики епітету.

Матеріалом дослідження повість Джером К. Джером «Троє в лодці, якщо не рахувати собаки».

Мета дослідження – вивчити лінгвостилістичні особливості епітету в повісті Джером К. Джером «Троє в лодці, якщо не рахувати собаки».

Мета дослідження передбачає наступні завдання:

- розглянути трактування епітету;
- ознайомитись с класифікацією епітетів;
- дати характеристику епітету як стилістичному прийому;
- визначити функціональні особливості епітету у сучасній англійській мові;
- виявити способи перекладу взагалі і в повісті Джером К. Джером «Троє в лодці, якщо не рахувати собаки», в частоті авторських епітетів.

Методи дослідження. Для реалізації визначних завдань застосовані загальнонауковий метод порівняння, функціонально-стилістичний аналіз та моделювання.

Наукова новизна дослідження визначається насамперед висвітленням епітету та його функціонально - стилістичні характеристики в повісті Джерома К. Джерома «Троє в лодці, не рахуючи собаки), а також порівняння епітетів англійської мови з еквівалентом перекладу на іншу мову.

Практична значимість роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані в різних лінгвістичних, стилістичних курсах української та англійської мови, в методикі викладання вузівських дисциплін.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів з висновками, загальних висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ І.

ЕПІТЕТИ В СИСТЕМІ ВИРАЗНИХ ЗАСОБІВУ СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

1.1 Щодо визначення епітету.

Кінець ХХ – початок ХХІ століття у філологічній науці позначається надзвичайною активністю у вивченні епітета. Дуже багато авторів за останні роки присвятили свої роботи та статті дослідженню різним сторонам лінгвістичної природи епітета. Однак, присутні характеристики епітета не можна вважати описаними адекватно й вичерпно. Цілий ряд проблем в галузі вивчення епітета залишаються дотепер невирішеними: немає єдності в підході до класифікації епітетів, не вироблені принципи, що дозволяють зробити таку класифікацію вичерпною і не суперечливою [8. 32]. Існують різні думки щодо емоційної та естетичної природи епітета; недостатньо дослідженні семантичні процеси, які відбуваються в епітеті та в художньо-літературному тексті у зв'язку з функціонуванням у ньому епітета.

Останнім часом відчувається деякий спад інтересу до вивчення різновидів епітетів та їх стилістичних функцій. Ймовірно цьому сприяє нечітке усвідомлення статусу епітета як тропа, змішування його з будь-яким означенням у синтаксисі і з прикметником у морфології, обмежене розуміння епітета як метафоричного прикметника. Існують значні розбіжності в кількості семантичних і структурних класів епітетів, часто порушується їх однорідність, не враховується той незаперечний факт, що в системі тропіки поле епітета перетинається також з полями й інших тропів [6. 359].

Все це спричинено складністю, багатоаспектністю самого поняття. Епітети засвідчують значні можливості мови у сполученості слів, є одним із виявів мовного багатства, а також відображають мовні традиції певної епохи загалом. Вони допомагають вирізнити певний предмет чи явище з ряду однорідних, точніше передати думку, надають мові образності та емоційності.

Епітет є давнім образним засобом мови. А.Н. Веселовський зазначав, що «історія епітета є історією поетичного стилю... І не тільки стилю, а й поетичної свідомості...; ціла історія смаку і стилю в його еволюції від ідей корисного і бажаного до видіння поняття прекрасного» [9. 301]. Більшість дослідників визначають епітет як художнє означення, акцентуючи увагу на його образно-естетичній функції.

Сам термін походить від грецького *epitheton*. Його призначенням завжди було характеризувати предмет або явище, виділяючи їх якості. Епітет надає їм додаткові об'єктивні або суб'єктивні, реальні або ірреальні властивості, розширюючи зміст слова, до якого він належить.

Наприклад, в українській і російській мовах: *день як заячий хвіст* (короткий), *лебедина пісня*, *вовчий апетит*. Цей троп, мабуть, найпоширеніший у стилі художньої літератури, де він здебільшого метафоричний і нерідко оригінальний.

В лінгвістичній літературі є багато трактувань епітету. Так, автори словника лінгвістичних термінів Д.І. Ганич, І.С. Олійник подають таке визначення: «Епітет – один із основних тропів, художнє образне означення, що підкреслює характерну рису, визначальну якість предмета, поняття, дії. Найчастіше епітетами виступають означення-прикметники, у широкому розумінні епітетами називають іменники-прикладки, а також прислівники, які метафорично пояснюють дієслово» [6.76].

М.І. Пентилюк епітетом називає художнє означення, яке дає образну характеристику предметові, явищу, особі. На її думку, слово у тексті стає епітетом і виражає авторське сприймання світу [21. 76].

У підручнику «Стилістика» за редакцією М.І.Мацько епітет розглядається як словесний художній засіб, художнє образне означення, що підкреслює характерну рису, визначальну якість явища, предмета, поняття дії [17. 338]. Подібне визначення цього терміна подають О.В. Кульбабська й О.В. Кардашук: «художнє, естетично-марковане означення, яке постійно стоїть біля дистрибута,

семантично реалізує атрибутивні значення та граматично по-різному виражається» [12. 257].

На думку авторів словника епітетів української мови (С.І. Бирик, С.Я. Єрмоленко, Л.О. Пустовіт), епітет – це «будь-яке художнє означення, призначення якого, як свідчить його етимологічне походження, виявляється в тому, щоб надати предмету поетичності та живопису, тобто визначити індивідуальну якість предмета, яка належить лише йому одному і не переноситься на інші предмети. Серед усієї різноманітності тропів української мови епітет відзначається тим, що виявляє неосяжні можливості мови у сполучуваності, поєднанні слів» [1.1].

Р.П. Зорівчак, також, розглядає епітет як стилістичний засіб, в основі якого лежить взаємозв'язок емоційного й логічного значення означуваного слова. Від звичайного означення (або ж обставини способу дії, коли йдеться про епітети, виражені прислівниками) епітет відрізняється переносним і, тим самим, експресивним значенням [7. 63].

І.М. Кочан наголошує на тому, що епітет – це лексико-синтаксичний троп, оскільки він виконує функцію означення чи обставини, вжитих не обов'язково в переносному значенні, а обов'язково – з наявними емотивними або експресивними конотаціями, завдяки яким автор виражає своє ставлення до оточуваного [10. 106].

Найбільш повне, на нашу думку, тлумачення цього поняття подає О.О. Селіванова: «Епітет – стилістична фігура, троп, що є означенням чи обставиною в реченні як атрибут предмета, дії, стану й характеризується високою емотивно-експресивною зарядженістю, оціннісністю й образністю. Епітет має метафоричну або метонімічну природу. У широкому розумінні епітет є не лише метафорою чи метонімією, а й будь-яким емоційно-оціночним атрибутом» [23. 145]. Такий підхід свідчить про те, що дослідниця звертає увагу не тільки на експресивну сутність художнього означення, а й на зв'язок епітета з іншими тропами, тобто розглядає його в тропеїчній системі мови.

Узагальнення змісту наведених тлумачень аналізованого терміна «епітет» дає змогу зробити висновок, що епітет – це стилістичний засіб передачі власного світобачення письменника, художнє образне означення, яке викликає певне емоційне ставлення до предмета опису в читача.

Отже, одним з важливих засобів репрезентації, що широко використовується в авторському дискурсі, є епітет. Іншими словами, епітет – це лексико-синтаксичний троп, оскільки він виконує функцію визначення (*a silvery laugh*) або обставини (*to smile cuttingly*), або звертання (*my sweet!*), виражається не обов'язково переносним характером слова і обов'язково наявністю в ньому емоційних або експресивних і інших конотацій, завдяки яким виражається відношення автора до предмета. [2. 87].

Активність вживання епітетів варіюється від епохи до епохи, ставлення до одних і тих же визначень з часом змінюється. З'являється можливість виділяти епітет античний, класичний, романтичний, реалістичний.

Не дивлячись на те, що термін «епітет» є одним із найдревніших термінів стилістики, саме через це єдності в його визначеннях немає. У широкому розумінні епітет – це будь-яке означення, що вживається для вирізнення предмета думки, для називання ознаки – чи то постійної, узвичаєної, що часто повторюється і відома мовцям, чи то особливої, оригінальної, яку помітив тільки автор, яка пов'язана з конкретним текстом, з індивідуальним авторським стилем. Друге, вужче розуміння епітета охоплює лише художні, емоційно-образні означення, що відзначаються оригінальністю, нечастим вживанням, індивідуальним змістовим наповненням [23. 145]. Межа між цими двома епітетами-означеннями досить умовна: нерідко звичайне широковживане означення набуває в авторському дискурсі нових асоціацій, нового естетичного змісту, перетворюючись на яскравий образ.

1.2. Класифікація епітетів.

Спроби лінгвістів уніфікувати епітетну систему мотивували появу різних класифікацій. Так, В.В. Красавіна [11. 78] розглядає епітети на матеріалі художньої літератури з традиційним поділом їх на логічні та художні (власне епітети) означення, на постійні (фольклорного походження), загальномовні та індивідуально-авторські. О.В. Кульбабська, О.В. Кардащук вважають, що тропеїчна конструкція відзначається ритміко-інтонаційною та змістовою завершеністю. Це дозволяє класифікувати епітети за ступенем усталеності зв'язку між компонентами синтагми на постійні та оригінальні [12. 45].

Такий підхід помічаємо і в дисертаційному дослідженні «Епітет у системі тропів сучасної англійської мови» Т.М. Онопрієнко. Дослідниця розглядає епітет як первинний троп в аспекті генезису і як системотвірний центр тропіки і пропонує класифікувати епітети з розподілом їх на узуально-асоціативні й okazіонально-асоціативні [19. 145].

Усталеним є поділ епітетів на лексико-семантичні групи, з-поміж яких виділяють епітети зорової семантики; епітети внутрішньо-психологічного сприймання. Серед внутрішньочуттєвих епітетів окремо виділяють одоративні та емотивні епітети. В.А. Прищепа, О.М. Прищепа розмежовують в межах компаративного епітета порівняльну та метафоричну конструкції. Залежно від того, скільки основних компонентів компаративної формули представлено в тропеїчному епітеті та як вони виражені (експліцитно чи імпліцитно), вони розрізняють порівняльний та метафоричний епітети [22. 23].

І.М. Кочан серед епітетів, що виникли внаслідок значеннєвого переосмислення, виділяє епітети, що утворилися внаслідок метафоризації, та епітети, що утворилися внаслідок метонімізації [10.106]. Сполуки з метафоричними епітетами мають власні структурно- семантичні особливості, що виявляються у психологічній насиченості та підкресленій асоціативності цілого значення за рахунок злиття виокремленого явища з його художнім означенням. Характер асоціації у кожному конкретному випадку має свою

специфіку й визначає більш чи менш глибокий підтекст, у прочитанні якого орієнтиром стає художня манера автора. Т.М. Онопрієнко, виходячи із системного підходу до тропіки, сукупність тропів і місце, яке займає серед них епітет, подає у вигляді схеми трьох функціональних полів: 1) подібності (порівняння, метафора, епітет, літота/гіпербола; 2) суміжності (метонімія, перифраза); 3) протилежності (оксюморон). Окремі поля тропіки перетинаються, у результаті чого утворюються тропи-гібриди, зокрема епітети-гібриди: 1) іронічний епітет; 2) оксюморонний епітет; 3) літотний/гіперболічний епітет; 4) компаративний епітет; 5) метафоричний епітет; 6) перифразний епітет; 7) метонімічний епітет. Крім того, дослідник розглядає епітет як первинний троп в аспекті генезису і як системотвірний центр тропіки і пропонує класифікувати епітети з розподілом їх на узуально-асоціативні й оказіонально-асоціативні.

Таким чином, багато класифікацій епітетів як семантичних, так і структурних, які значно відрізняються за своїм складом і принципами, що лягли в їх основу.

У сучасній філології найбільш повними можна вважати класифікації епітетів, репрезентовані у працях В.П. Москвіна та Т.М. Онопрієнко. Ці дослідники враховують позитивний досвід попередників у створенні класифікаційних систем епітетів і вносять необхідні, на їхній погляд, зміни та доповнення.

В.П. Москвін пропонує класифікувати епітети за способом позначення відповідної прикмети (метафоричний – *хмарина золота, бездонне небо*, метонімічний – *замшева ходя, дряпаючий погляд*, зміщений), за семантичними параметрами (колеристичні, оцінні), за структурою (прості, складні), за рівнем засвоєння мовою (загальномовні, індивідуально-авторські), за стійкістю зв'язків з означуваним словом (вільні, постійні; окремий різновид – антономазія), за стилістичним забарвленням (розмовні, газетні, книжні, поетичні, народнопоетичні, фольклорні), за кількісними характеристиками

(ланцюжок епітетів, виделка, трійчатка), за поєднанням із фігурами повтору (тавтологічний, наскрізний). У класифікації В.П. Москвіна відчувається прагнення максимально повно окреслити систему різнобічних параметрів, за якими можна здійснювати розмежування епітетів не лише в художньому мовленні, а й в інших мовленнєвих стилях [14. 28 – 29].

Також, В.П. Москвін додає кількісну характеристику епітетів. Це кілька образних визначень, які доповнюють один одного і дають різнобічну характеристику одного об'єкта, що утворюють ланцюжок епітетів (*золотисті ароматні сосни*).

Ланцюжки визначень створюються в результаті застосування прийому, який називається нанизування епітетів. Автор розглядав епітети у вузькому розумінні цього терміна - як барвисті прикметники, що відтіняють іменник.

Таким чином, можна зробити висновок, що до сих пір немає закінченої і загальноприйнятої теорії епітета, оскільки теорія епітета складна і різноманітна: тут взаємодіють мовні, стилістичні та психологічні фактори.

Не існує і єдиної класифікації епітетів, тому що поняття «епітет» об'єднує досить різні лексичні засоби образності. Найчастіше епітети розподіляються в групи по якому-небудь одній параметру (сфера функціонування, відтінки семантичного значення і т.д.).

Класифікація, запропонована Т.М. Онопрієнко, ґрунтується на врахуванні місця епітета в системі семантичних полів інших тропів.

Згідно з дослідженнями Т.М. Онопрієнко, досить чітко прослідковується тенденція до розподілу епітетів на дві основні категорії. До першої з них відносять узуальні (звичні, традиційні) епітети, до другої – не узуальні, оказіональні. І. Р. Гальперін і Л.А. Турсунова позначають ці категорії такими термінами як асоціативні і неасоціативні епітети. Другий термін, однак, є невдалим, тому що неасоціативні епітети взагалі не існують. Будь-який епітет виникає на базі певної асоціації. Не слід змішувати два види різних за характером асоціацій. Узуальні (звичні) асоціації лежать в основі епітетів, що

належать до першої категорії, і тому самі ці епітети також сприймаються як звичні. Не узуальні, часто унікальні семантичні асоціації складають основу епітетів другої категорії, що мають оказіональний характер. У зв'язку з цим пропонується користуватися термінами узуально-асоціативні та оказіонально-асоціативні епітети [17. 1].

Отже, виділяють епітети прості, складні, зорові, слухові, нюхові, живописні, психологічні. За змістом епітети ділять на зображувальні або описові і ліричні. В ліричних є оцінний елемент (*чарівна ніч, сяючі очі*).

Розглянемо, також, інші класифікації епітетів. Наприклад: О.А. Галич ділить епітети на характерологічні або пояснювальні і посилювальні, постійні, контекстуально-авторські, прикрашальні. Перший підкреслює найхарактернішу ознаку предмета, а другий "не просто виділяє характерну рису предмета, а ще й посилює її". Наприклад: *Прокинеться кривава зрада, і стисне віроломний ніж* (Є.Ф. Маланюк). Постійними є ті епітети, які часто стоять при одних і тих же словах: *шлях* - - битий, *козак* — молоденький, *кінь* — вороненький, *море* — сине. "Контекстуально-авторським називається епітет, який виділяє не постійну — супровідну, канонізовану в межах літературного або індивідуального стилю ознаку предмета, а таку рису, яка видається характерною в предметі за певних обставин у тому конкретному контексті, в якому про цей предмет згадується. Контекстуально-авторський - це епітет, що є переважною прикметою реалістичного стилю, який вимагає точності, а не виключно поетичності висловлювання, відповідності, реалістичності означуваного в предметі самому означеному предметові, тим конкретним обставинам, у зв'язку з якими даний предмет згадується". Наприклад:

*Проса покошено. Спустило тихе поле. // Холодні дні з високою блакиттю //
Не повернуть минулого ніколи: // Воно пройшло і вже здається миттю!*
(М.Ф. Рильський).

Що ж до прикрашальних епітетів, то вони, як зауважує Б.В. Томашевський, були у широкому вжитку в романтичному і класицистичному стилях.

П.К. Волинський, крім постійних епітетів, називає метафоричні: *залізна воля, чорна нудьга, мертва тиша*, метонімічні:

Той неситим оком І за край світа зазирає... (Т.Г. Шевченко),

- гіперболічні: *безмежнеє поле*;

- іронічні: *колегіальний ум, мудрий осел, вовк-пастух*.

А. Н. Веселовський виділяє декілька типів епітетів:

1. Тавтологічні епітети - сюди відносяться, наприклад, епітет *красна дівиця*, так як прикметник і іменник «висловлюють одну й ту ж ідею світла, блиску»

2. Пояснювальні епітети - в їх основі лежить якась одна ознака:

а) або поєднується з іменником в предметі;

б) або характеризує його по відношенню до практичної мети і ідеального досконалості.

У цих епітетах багато переживань, в них відображені елементи місцевої історії, багатство аналогій.

Головна ознака пояснювального епітета - відносність головної ознаки.

Він виділяє також дві групи пояснювальних епітетів:

1. Епітет-метафора (в широкому, значенні цього слова - стежок) передбачає паралелізм вражень, їх порівняння і логічний висновок рівняння. Наприклад - *мертва тиша* - а) мрець мовчить; б) мовчання - ознака смерті; с) перенесення реального ознаки (мовчання) на абстрактний: тиша.

2. Синкретичний епітет відрізняється фізіологічним синкретизмом і асоціацією наших чуттєвих сприймань, в яких людина не віддає собі звіту. Наприклад, до цієї групи дослідником віднесені епітети *глуха ніч, вихор чорний*.

Синкретичні епітети, в свою чергу, вчений розділяє на:

1. Епітети, які сходять до фізіологічного синкретизму чуттєвих вражень;

2. Епітети, які говорять про свідоме змішуванні фарб.

Автор зазначає, що поділ за цією ознакою дуже складний. «Вірно одне, що чим детальніше стає наше знання природи і життя, тим ширше гра психологічних відповідностей і різноманітна сугестивність епітета» [10. 73].

А.Н. Веселовський виділяє синкретичні епітети, їх виникнення пояснює синкретизмом (злитістю) наших сприймань (зорових, слухових, дотикових). Таке явище називають художньою синестезією. У поемі "Похорон друга" П.Г. Тичина використовує образи *синього* плачу і *синього* снігу. Порівняємо:

*Вже сумно вечір колір свій міняв
З багряного на сизо-фіалковий,
Я синій сніг од хати відкидав і зупинився...
Синій, оркестровий долинув плач до мене.*

В кінці статті А. Н. Веселовський робить висновок про те, що епітети, які викликали емоції у читача кілька століть назад, на сьогоднішній день «холонуть, як давно похолоділи гіперболи» [10. 75].

Розглядаючи історію епітета, автор виділяє кілька характерних для неї явищ:

1. «Окаменение» або забуття реального сенсу епітета і, як наслідок, байдуже вживання одного епітета замість іншого, іноді протилежного за змістом. наприклад:

*Ты не жги свечу сальную,
Свечу сальную, воску ярого* [9. 66].

2. Внутрішнє та зовнішнє розвиток епітета.

а) Внутрішній розвиток епітета - узагальнення реального визначення, що дає можливість об'єднати їм цілий ряд предметів. На цьому явищі заснована народна символіка кольору. Наприклад, узагальнення зеленого кольору в сенсі *свіжого, юного*.

б) Зовнішнє розвиток епітета - не належить до історичної лірико-епічного напрямку, а знаходиться по іншу сторону «сталості»: тоді, коли постійні епітети не викликають більш образного враження і не задовольняють його

вимоги; в їх межах творяться нові. Епітети нагромаджуються (однозначні або близькі за значенням), визначення урізноманітнюються описами (при слові знаходиться кілька визначень, які доповнюють один одного). Наприклад, *видалий добрий молодець*.

3. До пізнього часу відносяться складні епітети, скорочені з визначень і порівнянь [9. 68-69].

Б.В.Томашевський виділяє категорію підсилюючих епітетів (ідеалізуючих); а також об'єднує в особливий клас прикрашаючі епітети, які використовуються переважно в романтичному і класичному стилі (головним завданням було надати словами поетичний колорит).

Ще одна категорія епітетів, виділена цим вченим - народно-поетичні епітети. Тут зустрічаються постійні епітети (*білі руки, синє море*).

Автор виділяє класи епітетів, прикріплених до певних шкіл, напрямків, стилів. У цю групу він включає складові епітети. Це такі епітети, як *білорум'яни, сладкострунні* та інші. Такі епітети характерні, наприклад, для поезії Державіна.

Серед складових епітетів виділяється клас гомеровських епітетів. За визначенням Б.В. Томашевського, «це ті епітети, які є буквральними перекладами грецьких складових епітетів» [24. 205]. *Благозданий, тишноодягнений* - це гомеровські епітети. Складаються ці епітети з основ прикметника та іменника.

Б.В.Томашевський також говорить про те, що епітети - одна з тих стилістичних рис, які характеризують індивідуальність письменника, тому, аналізуючи епітети будь-якого автора, можна виділити стійкі, часто використовувані автором епітети, визначаючи таким чином навіть тематику його творів.

А.І. Чижик-Полейко розрізняє такі види епітетів:

а) барвисті - епітети, які малюють наочно видимі або відчуваю ознаки і властивості предметів (*вогняна голова, кінське обличчя*);

б) емоційно-оціночні - епітети, які висловлюють ставлення, емоції, оцінки (*дуже неприємна звістка, бичача завзятість*);

в) епітети, які використовуються для логічного уточнення думки (*позбавлений соку плід, глибокий сон*);

г) постійні епітети, які використовуються в народно-поетичній мові, тобто поєднані з одними і тими ж іменниками (*чисте поле, синє море, красна дівиця*). Постійні епітети - прикмета фольклорного колориту твору.

І.Б. Голуб розглядає епітет з різних позицій, в залежності від яких проводиться класифікація.

З першої точки зору - генетичної - епітети поділяються на:

- загальнономовні;
- індивідуально-авторські;
- народнопоетичні (постійні, так як словосполучення з ними набули стійкого характеру).

Другий, стилістичний, підхід до вивчення епітетів дає можливість виділити в їх складі три групи:

1. Підсилювальні епітети - вказують на ознаку, дану в обумовленому слові не вносячи нічого нового (*дзеркальна гладь, холодна байдужість*); до підсилювальним епітетів відносяться і тавтологічні (*горе гірке*).

2. Уточнюючі епітети - вказують на відмітні ознаки предмета (величину, форму, колір і т. д.) - мудрі загадки, веселі і сумні обрядові пісні. Виразна сила таких епітетів нерідко підкріплюється іншими стежками, особливо порівняннями. [23. 67].

Автор також зазначає, що між підсилювальними і уточнюючими епітетами не завжди вдається провести чітку межу.

3. Контрастні епітети - утворюються з обумовленими іменниками поєднані з протилежними за змістом словами - оксюморон (*живий труп, який ненавидить любов*) [23.78].

І. Б. Голуб зазначає, що можливі і інші угруповання епітетів. Це свідчить про те, що поняття «епітет» об'єднує досить різні лексичні засоби образності.

К. С. Горбачевич і Є. П. Хабло виділяють три типи епітетів:

- загальнономовні - найбільш стійкий зв'язок між визначальним і визначеним, неодноразовість вживання їх в літературній мові;
- народно-поетичні - які прийшли з усної народної творчості;
- рідкісні (індивідуально-авторські) - в їх основі лежать несподівані, часто неповторні смислові асоціації, тому вони зазвичай невідтворені. Але ці епітети можуть перейти в розряд загальнономовних [28. 112].

Отже, будь-який епітет виникає на базі певної асоціації, формуються узуально-асоціативні та okazіонально-асоціативні епітети. Узуальні (звичні) асоціації лежать в основі епітетів, які сприймаються як звичні. Неузуальні, часто унікальні семантичні асоціації складають іншу базу епітетів. Саме тому такі епітети не сприймаються як "готові" (ready-made) одиниці, і їх вживання має okazіональний характер. Узуально-асоціативні епітети знаходяться в центрі поля епітета. Вони найменш тропейчні, оскільки, металогічність найменування ознаки в них послаблена і проявляється не так виразно, як в okazіонально-асоціативних епітетах, які представляють собою гібриди епітета, що утворилися в результаті перетинання поля епітета і полів інших тропів. Разом з тим, вони відрізняються від звичайних нетропейчних означень чітко вираженим суб'єктивно-оцінним характером і експресивністю [4. 12-13].

У процесі формування значення узуально-асоціативних епітетів до їх семантичної структури належать не лише певні ознаки, але й емоційне відношення до них у відповідному мовному соціумі. Необхідно з'ясувати, що не всі епітети, які належать до цієї категорії, вказують на інгерентну, невідемну ознаку предмета, як вважає Л.К. Турсунова [24. 67-68]. Про це свідчать і деякі приклади, які вона наводить як асоціативні епітети *brilliant eyes*, *wistful eyes* (очі не завжди і не обов'язково *brilliant* (блискучі) та *wistful* (задумливі, мрійливі)).

Постійні епітети (constant epithets) – один із підкласів узуально-асоціативних епітетів. Переважно належить до фольклору або походять від нього. В англійській літературі постійні епітети також похідні від творів усної народної творчості - балад, казок та ін.:

That pleasant district of merry England there extended in ancient time salarge forest (W. Scott).

Now I'm in the world alone/ upon the wide, wide sea (G.G. Byron).

О писово-оціннісні епітети (descriptive-estimative epithets) вказують на будь-яку суттєву ознаку референта, яка привертає до себе увагу в певній ситуації. Проте така ознака не є інгерентною для денотата (тобто всього класу цих предметів). Наприклад:

. звучання/відсутністьзвучання:

He made a soft sucking sound with his lips (R. Chandler).

They caught the midnight train to Paris; and they sped through the silent star-lit night into the unknown (W.S. Maugham).

. колір/відсутністькольору:

He was a stocky man with a red-complected shining brown face
(E.L. Doctorow).

His shallow, colourless eyes looked across the desk at the negro in the check suit
(R. Chandler).

. форма, розмір, якісна характеристика та ін.:

That delicately-bronzed skin, (...) the large liquid eyes, the full but exquisite lips - all the stigmata of passion were there (A.C. Doyle). *He liked women to be women. He liked them lush, highly coloured, exotic* (A. Christie).

Що стосується більшості епітетів цього підкласу, то вони представляють собою суб'єктивну оцінку означуваного [20. 156-159].

Вважається, що оптимальним є поділ епітетів на наступні структурні типи:

1.Прості епітети (simple epithets) - односкладові одиниці, що виконують роль концептуального, емоційного або естетичного визначення предмета в

художньому творі. Як правило, це прикметники (*Green youth* – зелена молодь), прислівники (*to kiss hungrily* - жадібно поцілувати) і іменники (*spirit of justice* - дух справедливості).

2. Складні епітети (compound epithets) - синтаксичне ціле, що складається з двох і більше слів. Часто до подібного типу зараховують складні прикметники (*tobacco-stained face* - нікотинова особа). У цю ж категорію ми відносимо епітети, що складаються з словосполучень, крім конструкцій «прислівник + прикметник» (*day of whining confessions* - день жалібних зізнань).

3. Двоступінчасті епітети (two-step epithets) - епітети, в яких процес наділення явища конотацією складається з двох етапів: характеристики об'єкта і її інтенсифікації. Представлені прикметником і прислівником, який має експресивну конотацію і інтенсифікує ефект прикметника (*potpously majestic female* - бундючно-велична жінка).

4. Фразові епітети (phrase epithets) - епітети, утворені за допомогою голофразиса. Переважно є індивідуально-авторськими (*how dare-you look* - погляд, немов говорить "як ти смієш!");

5. Інверсійні епітети (reversed epithets) - поширена в англійській мовній конструкції, побудовані на алогічному співвідношенні виділення і визначається: останній виконує функцію першого, тобто епітет стає визначальним (*devil of a woman* - диявол, а не жінка).

Знання структурного типу епітета в деякій мірі спрощує процес його перекладу, проте перекладач стикається з низкою труднощів, пов'язаних з унікальністю ідиостилю кожного письменника, особливостями мовної культури і іншими лінгвістичними і екстралінгвістичними факторами.

Саме тому вивчення епітета більшістю лінгвістів здійснюється на матеріалі якогось художнього твору.

1.3.Епітет як стилістичний прийом

Сьогодні інтерес до проблеми епітета не зменшується. Це в першу чергу зумовлено широким вивченням ролі емотивної лексики і образності в комунікації. Проблема епітета, як засоба вираження особистого, оцінного моменту у висловленні, є однією з провідних проблем стилістики. Недарма О.М.Веселовський вважав, що «історія епітета – це історія поетичного стилю в скороченому виданні».

Стилістична функція епітетів полягає в тому що вони дають змогу показати предмет зображення з несподіваного боку, індивідуалізують якусь ознаку, викликають певне ставлення до зображуваного. Порівняємо:

Мокрий і стомлений, аж лінки було спинитись і повиливати з мокрих шкарбанів воду, щоб вона не чвяхкотіла там, він чвалав до села, солодко мріючи про відпочинок. Як приємно було зняти мокре взуття, сісти на лаві, простягнувши натружені ноги й закурити! (Б.Д. Антоненко-Давидович).

Семантика і стилістичні функції епітетів у художньому мовленні привертала увагу дослідників (С.П. Бибик, С.Я. Єрмоленко, Л.І.Мацько, А.К.Мойсієнко, Л.О.Пустовіт, Н.М.Сологуб, Л.О.Ставицька, О.М.Сидоренко, Л.І.Шустова та ін.). Л.І. Мацько підкреслює, що “семантична еволюція епітета значно розширила образні функції в тексті, лексико-граматичні моделі вираження. Епітет формується як образний, естетично маркований атрибут, що на лексичному і граматичному рівнях має образно-означальне наповнення, свою формально-граматичну структуру” [3. 340].

В англійській мові, як і в іншій мові, часте використання епітетів з конкретними визначеними створює стійкі поєднання. Такі поєднання поступово перетворюються на фразеологічні одиниці. Епітети як би закріплюються за певними словами. Так, наприклад, в англійській мові такі поєднання, як *bright face, ridiculous excuses, valuable connections, amiable lady, sweet smile, deep feelings* і багато інших стають загальноживаної словосполученнями. У них функція епітета дещо змінена: епітет як і раніше виконує свою

основну стилістичну функцію - виявлення індивідуально-оцінного ставлення автора до предмета думки. Але для вираження цього відношення автор не створює свої власні, так би мовити, творчі епітети, а користується такими, які з-за частого вживання стали "реквізитом" висловив. коштів в заг. скарбниці мови.

Виходить, що епітети також можна поділити на мовні та мовленнєві. Прикметники, використані як мовні епітети, поступово втрачають своє предметно-логічне значення і все більше зростаються зі своїм визначенням. У результаті виходять нерозкладні фразеологічні одиниці, в яких визначення зливаються в одне поняття, наприклад, *true love*, *dark forest* та інші. Такого роду поєднанні епітети називаються постіними епітетами (*fixed epithed*). Про поступову втрату основного предметного значення в епітеті писав ще А. Н. Веселовський. Він називав це "забуттям" реального сенсу епітета (10. 45).

Отже, епітет є потужним засобом у руках письменника для створення необхідного емоційного фону оповіді; він розрахован на певну реакцію читача.

Епітет протиставлен логічному визначенню. Логічні визначення виявляють загально визнані об'єктивні ознаки і якість предметів, явищ. У сполученнях *round table*, *green leaf*, *large hand*, *little girl*, *blue eyes*, *solid matter* і т.д. слова *round*, *green*, *large*, *little*, *blue*, *solid* – логічні визначення. Однак, будь-яке з цих визначень може стати епітетом у тому випадку, якщо воно буде використано не тільки або не стільки в предметно-логічному, скільки в емоційній формі. Так, наприклад, прикметник *green* в поєднанні а *green youth* є епітетом, оскільки в цьому поєднанні реалізується похідне предметно-логічне значення "*green*" молодий і пов'язана з ним емоційність.

Найчастіше епітети бувають виражені прикметниками в атрибутивній функції, тобто, постпорціонно або постпозиційно. Постпорціонні епітети мають значно більший ступень предикативності і тим самим стилістичної експресії, ніж препозитивні епітети. Наприклад, *with fingers weary and wort*. Епітети також можуть бути виражені і іменниками у формуванні визначення, найчастіше в так званих *of-phrases*. Наприклад, *an hour of bliss*; *muscles of iron* і т.п.

Деякі автори дотримуються вузького розуміння терміна «епітет», говорячи про нього як про барвистого прикметника. У підручнику Р.І. Альбеткової і інших джерелах ми побачили, що епітети можуть бути виражені різними частинами мови: прикметником, вжитим в прямому чи переносному значенні, власною мовою, дієприкметником, дієсловом, іменником [1. 9]. Наведемо приклади, що підтверджують думку про різні способи вираження епітетів:

- Прикметники, що виступають в ролі визначення:

*Белеет парус **одинокий*** (Лермонтов);

*Гремят раскаты **молодые*** (Тютчев);

*Сколько там было **кудрявых берез...*** (Некрасов)

- Іменники, що виступають в якості додатку або присудків, що дають образну характеристику предмета. Наприклад: *чарівниця-зима; мати - сира земля;*

*Поэт – это **лира**, а не только **няня** своей души.* (Горький)

- Прислівники, які виступають в ролі обставини. Наприклад:

*На севере диком **стоит одиноко...*** (Лермонтов)

*Листья были **напряженно** вытянуты по ветру.* (Паустовский)

- Дієприкметники. Наприклад: *Волны несутся, **гремя** и **сверкая**.*
- Займенники, що виражають найвищий ступінь того чи іншого стану людської душі. Наприклад:

*Ведь были схватки боевые, Да, говорят, ещё **какие!*** (Лермонтов)

Дуже часто епітети виражаються не одним словом, а словосполученнями, які, у зв'язку з їх атрибутивною функцією і препозитивних становищем, набувають характеру складного слова. Наприклад, *well-watched, fairly-balanced, give-and-take couple*. Також, епітети можуть бути виражені якісними прислівниками, оскільки останні характеризують ознаки дій (і предметів). У пропозиції *He laughed heartily - heartily* виступає в якості епітета.

Відомо, що без епітетів мова була б бідною і невиразною. Адже образність мови спрощує сприйняття інформації. Одним влучним словом можна передати

не лише повідомлення про факт, але і розповіді, які емоції він викликає, яке значення цей факт має.

Всі епітети як яскраві, «озаряючі» визначення спрямовані на посилення виразності образів зображуваних предметів чи явищ, на виділення їх найбільш суттєвих ознак. Крім цього, епітети можуть:

- посилювати, підкреслювати будь-які характерні ознаки предметів. Наприклад:

Меж скал блуждая, желтый луч

В пещеру дикую прокрался

И гладкий череп озарил... (Лермонтов);

*Piggy, for all his **ludicrous** body, had brains. Ralph was a specialist in thought now, and could recognize thought in another.* (Golding)

The earth is crying-sweet,

And scattering-bright the air,

Eddying, dizzying, closing round,

With soft and drunken laughter... (Brooke)

- уточнювати відмітні ознаки предмета (форму, колір, величину, якість).

Наприклад:

*Лес, точно терем **расписной, лиловый, золотой, багряный, веселой, пестрою** стеной стоит над светлою поляной.* (Бунин).

*Ralph wept for the end of innocence, the **darkness** of man's heart, and the fall through the air of the true, wise friend called Piggy.* (Golding)

My restless blood now lies a-quiver,

Knowing that always, exquisitely,

This April twilight on the river

Stirs anguish in the heart of me. (Brooke)

- створювати контрастні за змістом поєднання слів і служити основою створення оксюморона: *убога розкіш* (Толстой), *блискуча тінь* (Є.А. Баратинський);

- передавати ставлення автора до зображуваного, висловлювати авторську оцінку і авторське сприйняття явища:

...*Дурно пахнут мертвые слова* (Гумилев);

*И слово **веще** мы ценим, и слово **русское** мы чтим, и силе слова не изменим* (Сергеев-Ценский);

*Что же значит **улыбающееся, благословляющее небо, это счастливая, отдыхающая земля?*** (Тургенев).

To see a world in a grain of sand,

*And heaven in a **wild** flower,*

Hold infinity in the palm of your hand,

And eternity in an hour. (Blake)

Here of a Sunday morning

My love and I would lie,

And see the coloured counties,

And hear the larks so high

About us in the sky. (Housman)

Епітети можуть відрізнятися за силою переданих емоцій і за ступенем вираженості тієї чи іншої характеристики. Наприклад, скажіть *холодна вода* - і ви отримаєте лише приблизну інформацію про температуру. Скажіть *крижана вода* - і разом з основною інформацією ви передасте відчуття, емоції, виразний метафоричний образ і асоціації з колючим, пронизливим холодом льоду.

При цьому можна розрізнити епітети загальноживані, зрозумілі і знайомі кожному, і унікальні, авторські, такі зазвичай бувають у письменників. Прикладом перших може слугувати майже будь-описове визначення з повсякденного життя: *сукня веселенького забарвлення, книга нудна*. Для ілюстрації авторських, унікальних епітетів варто заглянути в художню літературу, краще всього – в поезію.

Наприклад, приклади епітетів з художніх творів можуть виглядати так:

І стала лисиця пуховими лапками митися. || Взивши догори вогненний парус хвоста (Хлебніков).

Або так:

Особа тисячглазого тресту блищить електрикою рівним (Маяковський).

Або навіть зовсім так: щоранку, з шестиколесной точністю, в один і той же час і в одну і ту ж хвилину ми, мільйони, встаємо як один. В один і той же час єдиномільйонно починаємо роботу – єдиномільйонно кончаєм(Замятін).

I've come, As you surmise, with comrades on a ship, Sailing across the wine-dark sea to men Whose style of speech is very different... (Homer)

Blind mouths! that scarce themselves know how to hold A sheep-hook, or have learn'd aught else the least That to the faithful herdman's art belongs! (Milton)

Звернемо увагу на те, що епітет має високий індекс частотності використання у художній літературі. Для спеціалістів по стилістиці і теорії літератури епітет – це один із найулюбленіших об'єктів для дослідження, що обумовлено його полі функціональністю. Дуже відомий той факт, що використання епітета багато в чому продиктовано художнім смаком письменника, поета.

Епітети можуть:

- виділяти в явищі чи предметі одну із властивостей (наприклад, *гордий кінь*);
- переносити на один предмет характеристики і властивості іншого, відмінного від першого предмета (*живий слід*);
- створювати образність у тексті;
- створювати словосполучення, яку служать для створення такого тропа як оксюморон (*живий труп, гарячий сніг*);
- нести оціночну функцію явища або предмета (*огидне самовдоволення*);

- нести функцію підсилення. Такі епітети виділяють характерні ознаки явищ (*величний шум, свіжий вітер*).

Однією із самих розповсюджених функцій епітетів, як вже зазначалось, є емоційно-експресивна, вона передбачає вираження настрою персонажа і створення певного емоційного фону. Цю функцію виконують епітети з запереченням і підсилювальні епітети. Група епітетів з запереченням виділяється за принципом наявності негативної приставки, частинки або прийменника. Функція епітетів з запереченням на макрорівні (рівні всього тексту) - семантична - передача значення заперечення, яке міститься в приставці, частці чи прийменнику.

У виділенні групи підсилювальних епітетів ми слідуємо за Б.В. Томашевским, який розглядає підсилювальні епітети (*жахлива буря*), в тому числі ідеалізуючі епітети (*весни моєї золоті дні*). Підсилювальні епітети в своєму значенні містять сему «дуже», «у великій мірі». Також, щоб реалізувати образний символічний сенс, використовують багато численні прикметники-епітети, які виконують аттрактивну (що привертає увагу) функцію. Наприклад: *royal gold* чи *royal highness* (мається на увазі найбільша ступінь якості продукту).

У віршованому фольклорі епітет, що становить разом з визначальним словом стійке словосполучення, виконує, крім змістовної, мнемонічну функцію (гр. Μνημο πικρον - мистецтво запам'ятовування). Постійні епітети полегшували співакові, сказителю виконання твору. Фольклорний текст насичений такими, здебільшого «прикрашають», епітетами. «У фольклорі, - пише літературознавець В.П.Анікін, - *дівчина завжди красна, молодець - добрий, батюшка - рідний, дитинки - малі, молодик - видалий, тіло - біле, руки - білі, сльози - горючі, голос - гучний, уклін - низький, стіл - дубовий, вино - зелене, горілочка - солодка, орел - сизий, квітка - червоний, камінь - горючий, піски - сипучі, ніч - темна, ліс - стоячий, гори - круті, ліси - дрімучі, хмара - грізна,*

вітри - буйні, поле - чисте, сонце - червоне, цибулю - тугий, шинок - царів, шабля - гостра, вовк - сірий та ін. »

Постійні епітети були засобом типізації. [10. 393] Причому слово, вжите з постійним епітетом, набуває нової якості, значення, що відрізняється за змістом від кожного з слів порізно. Поєднання «*красна дівця*» не означає «*красива дівчина*», а визначає те, що це звичайна дівчина, нічим особливим від інших що не відрізняється: ні гарніше, ні розумнішими, ні багатшими інших. Якщо древньому сказителю, співаку потрібно було характеризувати особливі властивості персонажів, він шукав епітети індивідуалізуючого характеру. Князь Володимир, який задумав одружитися, хоче знайти наречену, яка відповідала б його князівського звання, і створює образ ідеальної, з його точки зору, дівчата:

*Как бы та девица была станом **статна**,*

*Станом бы **статна** и умом **свершина**,*

Ее белое лицо, как бы белой снег

a move-if-you-dare expression (Baldwin)

Ми вже знаємо, що можна розрізнити епітети загальноживані, зрозумілі і знайомі кожному, і унікальні, авторські, такі зазвичай бувають у письменників. Прикладом перших може послужити майже будь-яке описове визначення з повсякденного життя: *плаття веселенького забарвлення, книга нудна*. Для ілюстрації авторських, унікальних епітетів варто заглянути в художню літературу, а найкраще - в поезію. Наприклад, приклади епітетів з художніх творів можуть виглядати так:

І стала лисиця пуховими лапками митися (Хлебніков);

Злетівши догори вогненний вітрило хвоста (Хлебніков);

Особа тисячеглазого тресту блищить електрикою рівним (Маяковський) ;

Щоранку, з шестіколёсной точністю, в один і той же годину, в одну і ту ж хвилину ми, мільйони, встаємо як один (Замятін).

The Great Emancipator (Lincoln)

The Piano Man (Joel)

Цікаво також розглянути стилістичний ефект оксюморонного епітета, який визначається порушенням типової сполуванності: уатрибутивну групу поєднуються слова, неспроможні у нормі сполучуватися між собою через наявність у їх смисловій структурі сем протилежного значення. Компонентний аналіз слів, що входять у оксюморон не сполучення, методом порівняння словарних дефініцій виявляє зіткнення сем, що взаємно виключають одна одну, наприклад:

His wife was shrill, languid, hadsome and terrible. – Його дружина була галаслива, манірна, вродлива і нестерпна.

Інший різновид безобразних епітетів характеризується наявністю у смисловій структурі означення семи інтенсифікую чого значення. В основі таких епітетів лежить той самий процес, що й у основі стилістичного прийому гіперболи: перебільшення ступеню якоїсь ознаки, властивої предмету, що визначається, пов'язаного із авторською суб'єктивною оцінкою.

Епітет – елемент семантично та стилістично навантажений. “Епітет разом із притуленими до нього іншими словами повинен захопити характер предмета як найповніше в його різноманітті, показати цей предмет з нової сторони; тому епітет повинен бути несподіваним, начебто несумісним із сусідніми, іншими словами, він повинен кинути світло й убік того, хто сприймає зображуваний предмет” .

Утворення словесних образів за допомогою засобів мовної економії є досить продуктивним на рівні творення складних прикметників, означень для об'єктів – *епітетів-комполітів: смертельно-зимний тягар, нав'язливо-голосна рекламна кампанія, прозоро-бліді плечі, симптоматично-симпатичні приятелі.*

Епітети-композиції вживаються для характеристики об'єктів різної природи: від неживих предметів до людини; причому, тенденції до їх повторення з певними лексико-семантичними групами слів-дистрибутивів не спостерігається, адже вони утворені оказіонально і є унікальною емоційно-експресивною складовою певного мовного образу. Та, безперечно, можна виявити певні семантичні домінанти: наприклад, *вітер* у всіх постмодерністських текстах має танатичну семантику, яка реалізується такими композиціями: *несамовито-фатальний, невпинно-пронизливий, задушливо-тугий*. Експресивність складних епітетів визначається не лише поєднанням двох і більше прикметників, а й семантикою опорного слова, іменника-дистрибутива (*тривожно-зняковіле, кволе запитаннячко* [б.80], *антрацитово чорний котюга*). Характерне явище для постмодерністського словотворення – ускладнення слів афіксами – також є емоційним фактором для семантики епітетів-композицій: *автомобіль відзігорний-безгаражний*.

Стилістичний ефект епітетів-композицій створюють поєднання словниково та контекстуально синонімічних слів: *сипкувато-захриплий цимбаліст, пожежно-руде волосся, амебно-безформні, непристойно-сороміцький танець, блаженно-нірванне зависання, пожовані-пом'яті літами бородаті ліваки-шістдесятники*, близькозвучних слів та паронімів: *блудно-блудливе коло, неправдиве-неправедне*; семантично віддалених, антонімічних понять (утворення оксюморонних образів): *вроджено-вироджена порядність, чужого-знайомого обличчя, радісно-гіркий карнавал, містечково-міжнародні конференції*.

Звернемо увагу на те, що основним способом написання епітетів є використання прикметників імен. Але так само широко використовуються прислівники, наприклад “жарко цілувати”. Для написання епітетів використовуються іменники – “радісті крик”, числівники “перший друг”, а так само дієслова “викликатися допомогти”.

Епітет являє собою одне слово або ціле словосполучення, що набуває новий смисловий відтінок і значення завдяки розташуванню в тексті і відповідному контексту. Ні якого конкретного погляду на епітет досі не існує. Одні вважають, що епітети відносяться до фігур, інші, в свою чергу, ставлять їх в один ряд з стежками і фігурами, в ролі самостійного засобу для поетичної образотворчості.

Висновки до 1 розділу

Існують різні думки щодо естетичної та емоційної природи епітету. Взагалі під епітетом розуміють один із основних тропів, художнє образне означення, що підкреслює характерну рису, визначальну якість предмета, поняття, дії. Означення-прикметники найчастіше виступають у ролі епітету, а у широкому розумінні епітетами називають іменники-прикладки, прислівники, які метафорично пояснюють дієслово. Також, окремі лінгвісти надзвичайно обмежують роль епітета, надаючи лише метафоричного значення.

Стилістична функція епітету полягає в тому, що епітети дають змогу показати предмет зображення з несподіваного боку, індивідуалізують якусь ознаку, викликають певне ставлення до зображуваного.

Семантичні особливості епітету вважаються його головною характеристикою, але при цьому семантика епітета визначається дуже нечітко як виділення якої-небудь ознаки визначуваного предмета.

Епітет виступає як надзвичайно важлива ланка в ланцюзі художніх засобів: слова, забезпечені епітетами, виділяються на загальному, часто нейтральному мовному тлі, надаючи на читачеві глибоке емоційний вплив.

Епітет - засіб, що дозволяє відчувати авторську позицію. Для епітетів часто характерна експресивна роль, що виражає як позитивне, так і негативне ставлення говорить чи пише до співрозмовника, явища, стану.

РОЗДІЛ II.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕПІТЕТУ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ТА СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ

2.1 Концепція епітетів у сучасній англійській мові

Більшість дослідників головною характеристикою епітета вважають його семантичні особливості і саме їх ставлять в центр визначення, при цьому семантика епітета визначається дуже нечітко як виділення якої-небудь ознаки визначуваного предмета або як другорядне слово фрази, яке приєднується до іншого слова для посилення і збагачення його образотворчого і виразного значення.

Інші дослідники вважають необхідним приєднати до семантичної характеристики ще одну значну характеристику властиву епітету - синтаксичну функцію визначення. При цьому ряд дослідників проводить чітку межу між епітетом і логічним визначенням (зазвичай епітет, на відміну від логічного, визначається як художнє визначення), інші бачать різницю між логічним визначенням і епітетом лише в тому, коли він виникає під впливом контексту особливої стилістичної функції, треті взагалі не проводять такої межі і відносять до епітетів будь-які характеризуючі або пояснюючі визначення.

Поєднуючи в характеристиці епітета семантичний і синтаксичний критерій, багато лінгвістів вважають, що епітет нічого не додає до змісту визначуваного поняття, зберігаючи його в тому ж об'ємі. Проте, при цьому відбувається деяке переосмислення ознак, що входять в поняття: епітет повторює ознаки на тавтологічній основі, які вже названі у визначеному, або перегруповує ознаки, називає саме ті ознаки, яких взагалі не може бути.

Проводячи межу між епітетом і логічним визначенням, окремі лінгвісти надзвичайно обмежують роль епітета, надають значення «переносного характеру» або метафоричного значення.

Класифікація у сучасній англійській мові заснована на трьох принципах: мовні (*language epithets*) і мовленнєві (*speech epithets*); за морфологічно-синтаксичним способом класифікація виділяє ряд структурних моделей епітета; за семантичним принципом епітети діляться на асоційовані і неасоційовані, саме вони додають до характеристики предмета риси несподівані, внутрішньо йому не властиві і вражаючі уяву читача своєю несподіванкою.

Мовні і мовленнєві епітети виділяють залежно від стосунків, що певним чином склалися, між епітетом і словом, до якого він відноситься. До мовних відносять епітети в словосполученнях, що стали стабільним літературним кліше, які інакше називаються постійними, традиційними, фіксованими (*fixed*) епітетами, наприклад, *unbearable pain* - нестерпна біль, *close friendship* - тісна дружба, *unearthly beauty* - неземна краса, *deep feeling* - глибоке почуття. Подібні епітети властиві народному епосу, наприклад, *merry green wood* - веселий зелений ліс. Постійні епітети також можуть бути властиві певному авторові або певному твору.

Аналіз композиційної структури епітетів і їх морфологічно-синтаксичного вираження дозволяє виділити і описати ряд структурних моделей епітета, характерних у сучасній англійській мові.

1. Поширена модель, в якій епітет виражений прикметникам в препозиції: A+N. Прикметник може бути простим, наприклад, *mysterious river* - таємнича річка, *pearly beauty* - перлинна краса, і складним *flat-cheeked visage* - обличчя з плоскими щоками, *owl-like eyes* - совині очі, *heart-burning sigh* - обпалююче серце зітхання, *golden-haired baby* - дівчина з золотим волоссям.

Необхідно зазначити, що простий прикметник в якості епітета може вживатися в порівнянні, наприклад, *a faint and bitter smile* - слабка і гірка посмішка (Голсуорсі). Проте частіше в якості епітета вживаються прикметники в найвищому ступені, наприклад, *the sweetest little moustache* - невеликі милі вуса. Епітети, виражені складними прикметниками, зазвичай називають складними епітетами.

Слід зазначити, що, на думку ряду дослідників, складні прикметники з суфіксом - *ed*, наприклад, *flat-cheeked*, *mild-eyed* найбільш поширені в англійській мові, зустрічаються в різних пластах словникового складу і часто входять в поєднання фразеологізмів. Наприклад:

The luminary was a golden-haired, beaming, mild-eyed, god-like creature. -
Світло було золотоволосим, сяючим (променистим), богоподібним творінням з лагідними очима.

Складні прикметники, побудовані у використанні ознак зі словом *like*, використовують його як другий компонент, передаваючий ідею подібності, наприклад, *ribbon-like snake* - схожа на стрічку змія, *a small bird-like head* - маленька, схожа на пташину голова. Є також складні прикметники, порівняння в яких виражене без допомоги формальних показників, наприклад, *see-deep grave* - глибока, як море могила. У цьому словосполученні глибина могили порівнюється з глибиною моря.

2. Другою за поширеністю є модель, в якій епітет виражений дієприкметником, *Participle+N*. Епітет може бути виражений:

- дієприкметником теперішнього часу, наприклад: *crackling fire* - потріскуючий вогонь; *sleeping, yawning world* - сплячий позіхаючий світ;

- дієприкметник минулого часу, наприклад: *choked, miserable voice* - жалюгідний голос, що задихається; *a screwed - up smile* - крива посмішка.

3. В ролі епітета може виступати іменник, вживаний у функції визначення, *N+N*. Епітет може бути виражений власними іменниками:

- у загальному відмінку, наприклад: *hedgehog Sophia* - Софія колюча як їжак; *gypsy wife* - дружина, схожа на циганку або циганська дружина; *a giant tree* - велетенське дерево;

- у присвійному відмінку, наприклад: *clown's smile* - клоунська посмішка; *lizard tongue* - мова схожа на мову ящірки;

- іменників *of-phrase*, наприклад: *a shadow of a smile* - тіньпосмішки; *a man of courage* - мужнялюдина.

Епітет, що складається з двох іменників, об'єднаних в *of-phrase*, називають (*reversed epithet*) (зворотнім епітетом). У цій конструкції епітет знаходиться не в граматичному визначенні, а у визначеному, тобто епітетом іменником з *of*.

Таким чином, можна сказати, що «*a man of courage*» - це «*courageous man*».

Епітет може бути виражений власним іменем в присвійному відмінку, наприклад, *her Gioconda smile* – її посмішка Джоконди; *a shadowy little man, with Murillo eyes* – похмурий чоловічок з очима з полотна Мурильо; *his loud Titan's laugh* – його гучний сміх Титану.

4. В якості епітета можуть вживатися словосполучення і цілі пропозиції, що входять в одне слово за допомогою дефісів, так званих *hyphenated phrases*. Для цього структурного типу епітета вживають термін фразовий епітет (*phrase epithet*). Наприклад:

- *Mildred turned her face again to the worried preoccupied, infinitely to-be-looked-after bald-headed Hugh.*

- Мілдред знову обернувся до засмученого, заклопотаного Хью з лисиною, що блищала на голові, за якою треба було увесь час наглядати;

- *He had dark spectacles, puffy cheeks and a tell-me-my-good-man way talking.*

- Він був в темних окулярах, з одутлими щоками і з довірливою манерою спілкування.

Фразовим епітетом можуть також стати стягнуті за допомогою дефісів в складне слово прислів'я, приказки або стійкі вирази. Наприклад:

He coolly told the waiter to telephone for two stalls, which seemed to me a grand man-about-town way of doing things.

Він холодно наказав офіціантові замовити по телефону два крісла в партері, що здавалося мені чудовим способом робити справи, до якої прибігають світські люди.

A man-about-town - означає світська людина, багата гультвіса і є стійким вираженням.

Зазначимо, що фразові епітети майже завжди є мовленнєвими, створеними спеціально для цього контексту. Насправді, у письменника виникає необхідність створити фразовий епітет, коли являється потреба точно визначити ознаку, для позначення якого в мові немає окремого слова.

На відміну від простих і складних епітетів, виражених простими і складними прикметниками, а також епітетів, виражені дієприкметником, які можуть вживатися як в пропозиції, так і в постпозиції відносно визначуваного слова, наприклад: *eyes luminous, secretive* - *очі блискучі, потайні*, - фразові епітети завжди вживаються перед тим іменником, до якого вони відносяться. Наведемо приклад пропозиції, що функціонує в якості фразового епітета:

There is a sort of «Oh - what - a - wicked - world - this - is - and - how - I - wish - I - could - do - something - to - make - it - better - and - nobler» expression about Montmorency that has been known to bring the tears into the eyes of pious old ladies and gentlemen.

На фізіономії у Монморанси було вираження, що означало щось наразок «О, який зіпсований і порочений цей світ, і якби я хотів зробити що-небудь, щоб він став кращим і благороднішим», який викликає сльози на очах благочестивих пані і джентльменів» (ДжеромДо. Джером).

5. Ще однією моделлю епітета, характерної для сучасної англійської мови, являється епітет, виражений прислівником при прикметнику, модель Adv.+A, наприклад: *her eyebrows were boldly black* - *її брови були нахабно темними*, *a hellish dull empty room* - *диявольська нудна порожня кімната*.

Також, структурні типи епітетів різноманітні. Вони можуть бути виражені іменниками, додавальними, цілими словосполученнями в синтаксичній функції, якісним говором і т.д.

Розглядаються такі типи епітетів, як постійний, пояснювальний, метафоричний, інвертований, фразовий і змішаний.

Невеликий інтерес представляє метафоричний епітет, який є яскравим засобом створення образності художнього тексту і реалізації концептуального сенсу.

Метафоричний епітет, як і всяка метафора, заснований на взаємодії предметно-логічного і контекстуального значення слова. Залежно від свіжості та частоти вживання епітета, в епітеті може переважати контекстуальне або предметно-логічне значення. Наприклад, в таких епітетах, як *moon face* - *кругле як місяць обличчя*, *pig eyes* - *поросячі очі*, *butterfly word* - *легке, безтурботне слово* в реченні:

The little yes, gone on a breath! Why should one be pinned down by that butterfly word? «Коротке так, сказане із зітханням! Чому ця легенька, безтурботне слово повинне прикувати вас до місяця?» (Д. Лоуренс)

Читач роману Силлітоу «Самотність бігуна на довгі дистанції» усвідомлює, що йдеться про те, як підривають здоров'я професійного бігуна, безрозсудна напруга всіх ресурсів організму, спрямована на досягнення рекордів за всяку ціну і що призводить до того, що до тридцяти двох років його змучені легені стають схожими на «мереживну завісу»: *and retiring through old age at thirty - two because of lace - curtain lungs.*

Семантичні процеси, що відбуваються в метафоричних епітетах входять в смислову структуру слова і стають новим словниковим значенням. Наприклад, слово *starry* в поєднанні *starry eyes* набуло значення «*променисті очі*», слово *silvery* в поєднанні *silvery laughter* - значення «*дзвінкий, мелодійний сміх*», слово *honeyed* в поєднанні *honeyed tongue* - значення «*услесливі розмови*».

Цікавим різновидом метафоричного епітета являється епітет, заснований на приписуванні неживим предметам властивостей і ознак живих істот. Такі епітети називаються такими, що втілюють або персоніфікують. Прикметник, який по своїй семантиці повинен визначати живу істоту, поєднується з іменником, що означає неживий предмет. Наприклад: *narrow-shouldered*,

rachitic house - вузькоплечий, рахітичний будинок, *pitiless rain* - безжальний дощ, *thievish shadows* - злодійські тіні.

I'm trotting up the path out of the gates and turning by that bare - faced, big - bellied oak tree at the lane - «Я підтюпцембіжу вгору по стежині, вибігаю з воріт і звертаю з неї біляцького зухвалого пузатого дуба». (Силлітоу).

В усіх цих прикладах визначення виражені прикметниками, які поєднуються з назвами живих істот і означають або їх частини тіла (*narrow - shouldered, bare-faced, big - bellied*), або властиві їм хвороби (*rachitic*), або їх внутрішні властивості (*thievish, pitiless*). Порушення типової сполучуваності викликає ефект «уособлення» визначуваних предметів, вони з'являються перед читачем як живі істоти.

Ще один різновид метафоричного епітета - зоосемічний епітет, заснований на наданні людині ознак або якостей тварин. Зазвичай зоосемічний епітет виражений іменником - назвою тварини і визначає яку-небудь частину тіла людини, яка представляється авторові смішною або потворною, наприклад: *tortoise eyes* - черепашичі очі. Так, в значенні слова *tortoise* на перший план виступає значення - маленькі, круглі, з важкими, зморшкуватими повіками, що виділяють характерні зовнішні ознаки очей черепахи. Наприклад:

It was strange that this little bald - headed man with his monkey face should have aroused in the alien woman so devastating a passion

Було дивно, що цей маленький лисий чоловічок з зморщеним мавп'ячим личком викликав в цій жінці чужої раси таку всепоглинаючу пристрасть (Maugham).

У смисловій структурі слова *monkey* значення - маленьке, зморщене, перебільшено рухливе, з гримасуючою мімікою, називаються характерні ознаки «обличчя» мавпи. Порівняємо:

A line of potbellied pop - eyes gleamed at me and a row of goldfish mouths opened and wiggled gold teeth at me - Я бачив безліч пузатих людей,

випрішкуватих осіб з риб'ячими відкритими ротами, в яких сверкали золоті зуби. (Sullitoe).

Значенні слова *goldfish* - *великий, круглий*, такий, що невпинно беззвучно відкривається, що відповідає ознакам риб'ячого рота - таким чином, створюється наочний образ, відтворюючий індивідуальне сприйняття героя, хлопчика - бігуна, для якого в нервовій напрузі змагання, звуки перестають існувати, і кричущі роти підбадьорюючих його уболівальників уявляються йому риб'ячими ротами, що беззвучно роззявляються.

Порівняльні епітети утворюють другу групу образних неасоційованих епітетів. Це епітети, що засновані на порівнянні. За морфологічним виразом порівняльні епітети являються зазвичай складними прикметниками з елементом - *like*. Наявність елемента - *like* як би залишає відкритим для читача самий процес уподібнення одного предмета іншому - епітет стає своєрідним стислим порівнянням, але в той же час він не стає метафоричним, оскільки наявність елемента - *like* виключає взаємодію двох значень: наявне словникове значення першого елемента - кореневого іменника, якому і уподібнюється за допомогою основи, - *like* визначуване слово.

Таким чином, різниця між метафоричним і порівняльним епітетами не лише має формальну ознаку - вираженість/невираженість ідеї подібності - але і має важливу змістовну відмінність. Метафора внутрішньо суперечлива, і внаслідок цього вона зазвичай експресивніша, ніж порівняння.

У порівняльному епітеті виражається лише схожість двох більш менш далеких понять, причому міра образності порівняльного епітета залежить від дистанції між визначенням і визначуваним. Порівняльні епітети створюють зорові або слухові, тактильні і так далі образи і виражають суб'єктивне авторське сприйняття того або іншого предмета або явища і його відношення до нього. Наприклад: *plum - like cheek* - *гладка як слива щока*, *lamp-like face* - *світиться як лампа обличчя*, *pincer-like fingers* - *схожі на щипці пальці*.

Порівняльні епітети, що визначають людину і частини його тіла, часто не ототожнюють частину тіла людини з відповідною частиною тіла тварини, а тільки вказують на існуючу в сприйнятті автора схожість між ними. Характерно, що при цьому перед порівняльним епітетом зазвичай стоїть логічне визначення, що виділяє якусь істотну ознаку визначуваного, а порівняльний епітет розгортає цю ознаку в образ. Наприклад: *sharp, bird-like nose* - *гострий, схожий на дзьоб ніс*, *dry, snakelike skin* - *суха, схожа на зміїну шкіра*. Також:

Mr. Justice Bentham himself appeared - a thin, rather hen - like man, with a little stoop, clean - shaven under his snowy wig - *З'явився сам суддя, містер Бентам, худя, схожа на курку людина, трохи сутула і гладко поголена, у білосніжній перуці*. (Galsworthy)

Ще одним способом морфологічного вираження порівняльного епітета з вираженою основою порівняння є складні прикметники типу *coal-black*, перший елемент яких виражений іменником, що означають яку-небудь речовину або предмет, а другий елемент, - прикметником, що означають якість або ознаку, найчастіше колір. Наприклад: *blood-red nostrils* - *криваво-червоні ніздрі*, *steel - bright eyes* - *яскраві очі кольору сталі*.

... smoothing out his newspaper with lily - white workless hands - *...розгладжуючи свою газету білими лілеяними руками, що не звикли до праці*. (Sullitoe)

Як і всякий інший вид образного епітета, порівняльний епітет може переходити з ряду оригінальних, мовленнєвих в розряд звичних і мовних епітетів. Наприклад: *fishlike eyes* - *риб'ячі очі*, *piglike eyes* - *поросячі очі*, *moonlike face* - *кругле як місяць обличчя*, *childlike smile* - *дитяча посмішка*, *coal-black eyes* - *чорні як вугілля очі*, *sky-blue eyes* - *небесно-блакитні очі*, *crystal-clear eyes* - *кришталєво-чисті очі*.

Особливу підгрупу синестетичні епітети. Це епітети, образність яких заснована на явищі, відомому в психології під назвою синестезії.

Синестезія - це явище, що полягає в тому, що який-небудь подразник, діючи на відповідний орган чуття, викликає не лише відчуття, специфічне для цього органу чуття, але одночасно ще і додаткове відчуття, характерне для іншого органу чуття. Психологи пояснюють це явище пристосуванням психіки людини до світу, що оточує його, прагненням найбільш адекватним чином відбивати пізнані ним предмети. Внаслідок чого органи чуття стали нерідко функціонувати спільно.

Найбільш поширеним проявом синестезії являється кольоровий слух, тобто певні зорові (кольорові) уявлення, що виникають при сприйнятті звуків. Взаємодія різних органів чуттів лежить в основі багатьох стилістичних прийомів. Найчастіше зустрічається синестетична метафора і синестетичний епітет. Наприклад: *acid daylight* - кисле денне світло, *soft, fluffy bark* - м'який, пухнастий гавкіт, *brooding green silence* - задумлива зелена тиша. Порівняємо:

You have a nice profile and a deep brown voice - У вас дивний профіль і глибокий коричневий голос (Priestley).

On the left was the hot bright thunder of the fire – Ліворуч був гарячий яскравий грім вогню. (Golding)

Звукообразні епітети особливо часто використовуються в функції звуконаслідування, алітерації і звукового символізму.

Простим і найпоширенішим видом звукообразного епітета є звуконаслідувальний епітет. Звуконаслідувальні епітети виражені звуконаслідувальними словами, тобто словами, звукова оболонка яких імітує які-небудь реальні звуки навколишньої дійсності: голоси птахів або тварин, звуки людського сміху, кашлю, чхання, звуки дзвону, скреготу, стук металу, дерева та інших природних матеріалів, звуки грому, дощу і інших явищ природи. Наприклад: *roaring voice* голос - гарчащий голос, *chirpy comments* - щебечучі зауваження, *snorting lorry* - хропляча вантажівка, *cooing undertone* - воркуючий голосок.

Другим різновидом звукообразних епітетів є алітеруючі епітети, засновані на явищі алітерації, тобто на повторенні однакових, співзвучних приголосних звуків для посилення виразності художньої мови. Такі епітети засновані на повторенні однакових приголосних звуків у визначенні і визначуваному слові. Таке повторення підкреслює звучання окремих слів, виділяючи їх і надаючи їм особливо виразне значення. Наприклад: *they are deadly dull* - вони смертельно нудні, *his huge, hanging, helpless hands* - його величезні руки, що бовтаються, безпорадні, *drooling drunks* - несучі нісенітницю п'яні, *weary warren* - втомлений мурашник.

Алітеруючі епітети можуть бути звичними. Так, звичними в англійській мові стали словосполучення: *fickle fortune* - мінлива доля, *likely lass* - красива дівчина, *primrose path* - шлях усипаний квітами.

Третім різновидом звукообразних епітетів являються звукосимволічні епітети. Семантика звукосимволічних епітетів обумовлена значенням звукових образів або звукових символів, тобто таких звукових комплексів, які своїм звучанням викликають наші наочні представлення. Наочність звукосимволічних епітетів поєднується з оцінюючою конотацією. Наприклад, в епітетах *sloppy* - мокрий, брудний, *splashing* - шльопуючий по воді, бруду, - переважає негативна оцінка з загальним значенням «мокрій брудній поверхні».

Суть лінгвістичної природи перенесеного типу епітета полягає в тому, що прикметник, що логічно визначає яке-небудь слово, займає синтаксичну позицію визначення при іншому слові, пов'язаному з першими якими-небудь стосунками метонімічного типу. Ця зміна позиції і дала назву явища - перенесений або зміщений епітет.

На відміну від метафори, що зв'язує в нашій свідомості воедино речі, надзвичайно далекі в реальній дійсності, метонімія створює семантичний лексичний зв'язок і навіть при вживанні слова в його основному номінативному значенні. Наприклад: *florid dress* - квітчаста сукня, тобто сукня з квітчастою матерії; *hungry teeth* - голодні зуби, тобто хтось не їв; *sleepless pillow* -

безсонна подушка, - *хтось на ній не спав*; *unbreakfasted morning* - *ранок без сніданку*, - *хтось не поснідав ранком*.

Перенесений епітет - явище давнє, тому мова рясніє звичними перенесеними епітетами, в яких часто метонімічне перенесення майже перестало відчуватися. Можна виділити декілька типів метонімічного перенесення, характерного для звичних перенесених епітетів:

- визначення, що переносять ознаку людини (частіше за все пережиті почуття), на її частини тіла:

She pointed an accusing finger at Leaton – *Вона погрозила Літону пальцем*. (Priestley)

- визначення, що переносять ознаку людини, пережиті її емоції, - на назву якого-небудь зовнішнього прояву цих емоцій:

Jack drew an angry breath.

- *Джек затримав гнівне зітхання*. (Lambert).

«If you give up», said Piggy, in an appalled whisper, «what 'ud happen to me»?

- *«Якщо ти здаєся, - сказав Піггі переляканим шепотом, - то що буде зі мною»?* (Golding)

- визначення, що переносять ознаку людини на неживий предмет або проміжок часу:

Jack Speed tapped the table with an impatient pencil

- *Джек Спід побарабанив по столу нетерплячим олівцем*. (Lambert)

При вживанні прикметників і дієприкметників, що означають ознаки людини, словами, що означають неживі предмети, відбувається не лише механічна зміна позиції визначення, але і складний процес семантичного взаємовпливу визначення і визначуваного, в результаті якого в смисловій структурі визначуваного може з'явитися зіткнення тісного контакту з живою істотою, внаслідок чого на самий неживий предмет переносяться якісь риси і властивості живої істоти. Цей процес в якійсь мірі повторює процес, що відбувається в персоніфікуючому епітеті, проте, їх неможна повністю

ототожнювати: тоді як персоніфікуючий епітет виражає процесуальну, активну, динамічну ознаку і репрезентує неживий предмет як живу істоту у дії, перенесений епітет виражає статичну ознаку, і предмет репрезентується як неживий, але такий, що сприйняв деякі риси живої істоти в результаті тісного контакту з ним.

Особливу групу формують оксюморонні епітети, значення яких прямо протилежно значенню визначуваних ними слів. Явище це відзначалося в стилістиці ще з часів античних риторів і широко відомо під назвою оксюморону. Всі його характеристики відповідають характеристикам епітета за синтаксично-морфологічним виразом оксюморон - це поєднання прикметника з іменником; з точки зору синтаксичної функції в пропозиції оксюморон є атрибутивним словосполученням; в оксюмороні яскраво виражено емоційне значення, яке часто повністю витісняє логічне. Це дозволяє вважати цей прийом особливим різновидом епітета, який можна назвати оксюморонним епітетом.

Стилістичний ефект оксюморонного епітета визначається порушенням типової сполучуваності: в атрибутивну групу об'єднуються слова, не здатні в нормі поєднуватися один з одним завдяки наявності в їх смисловій структурі протилежного значення. Такими словами можуть бути прямі антоніми або однокореневі або різнокореневі слова. Наприклад:

Connie heard Clifford talking to Mrs. Bolton, in a hot, impulsive voice, revealing himself in a sort of passionless passion to the woman.

- Конні почув, як Кліффорд говорить з місіс Болтон, гарячим імпульсивним голосом, виявляючи свою безпристрасну пристрасть до цієї жінки (Lawrence).

Idrew a curtain over the sun-flecked faces, the wise foolishness, the lost glory

- Я прикрив шторкою зворушених сонцем осіб, мудра дурість, загублена слава (Priestley).

It is more than just a sort of laborious idleness?

- Це не просто старанне неробство? (Maugham)

Таким чином, семантична структура оксюморонного епітета характеризується: наявністю в смислових структурах визначення і визначуваного протилежного значення; наявністю в смисловій структурі визначення емоційної оцінки або емоційного сприйняття дійсності.

Визначають також гіперболічні епітети, які характеризуються наявністю в смисловій структурі визначення інтенсифікуючого значення. В основі таких епітетів лежить аналогічний процес, що і в основі стилістичного прийому гіперболи, - надмірне перебільшення міри якої-небудь ознаки, властивій означуваному предмету.

Гіперболізована міра ознаки завжди пов'язана з авторською суб'єктивною оцінкою. Гіперболічний епітет навмисно перебільшує яку-небудь ознаку предмета, доводячи його до гротескних розмірів, з метою особливо виділити яку-небудь сторону предмета, яка викликає особливу емоційну реакцію автора. Автор навмисне перебільшує цю ознаку, і читач знає про це. Гіпербола є результат як би деякого сп'яніння почуттям, що заважає бачити речі в їх справжніх розмірах. Якщо згадане почуття не може захопити слухача, то гіпербола стає звичайною брехнею.

Як і всякий інший тип епітета, гіперболічний епітет характеризується складною смисловою структурою. В гіперболічному епітеті можна виділити три шари інформації: предметно-логічна інформація, - відповідність, що вказує на яку-небудь ознаку предмета; інформація про міру інтенсивності цієї ознаки, інформація про емоційне сприйняття, суб'єктивну оцінку.

У словосполученні *lethal prices* - *смертельні ціни*, - в слові *lethal* на перший план виступає інтенсифікація значення (букв.: *price so high as to cause death*). Разом з інтенсифікацією значення реалізується емоційність, що вказує на обурення, героєм з приводу надмірно завищених цін.

У поєднанні *a whale of a price*, - в слові *whale* основою смислової структури епітета стає великий розмір, відбиваючи одну з ознак формального поняття, що передається словом *whale*.

У словосполученні *inhuman regular teeth* на перший план виступає емоційність. Слово *inhuman* відноситься до визначуваного *teeth* через визначення *regular* і виражає гіперболізовану міру ознаки, що позначається словом *regular*: *regular to a degree of inhumanity, not showing the characteristics of human beings*. Основою смислової структури епітета стають негативні суб'єктивні оцінки і емоційність, також негативний характер (вираження неприязні, що випробовується автором до персонажа - володаря занадто рівних і правильних зубів).

Гіперболічні епітети схильні до стирання їх виразності. Той семантичний процес, якому вони зобов'язані своїм існуванням, - перебільшення ознаки приводить і до швидкого збарвлення гіперболічного характеру. Століття гіперболічного епітета коротке - мова постійно оновлює запас навіть звичних гіперболічних епітетів, оскільки дуже швидко вони перестають сприйматися.

Проте навіть звичні мовні гіперболічні епітети, в яких інтенсифікація значення закріплена в словникових дефініціях (такі, як *tremendous, enormous, huge, vast, immense, gigantic* і тому подібне) не втрачає здатності виражати яскраві емоційні і оцінюючі коннотації. Це пов'язано, з тим, що для всіх цих слів характерне значення збільшення, гіперболізація порівняно з нормою якості, все, що відрізняється від стандартного, набуває інтенсивніше забарвлення за звичайне, як правило, викликає емоцію (подив, захоплення, обурення і так далі).

У смисловій структурі слова *fabulous* в словнику зафіксовано значення «*hard or impossible to believe*», тому в словосполученні *fabulous luxury* його можна розглядати як звичний гіперболічний епітет; проте він прекрасно передає емоційний стан, захоплення і трохи зляканості багатством і розкішшю.

Слово *marathon* має значення «*any long distance event*», також закріплене в словниковій дефініції. В якості звичного гіперболічного епітета в словосполученні *marathon talk* воно вказує на велику тривалість бесіди.

У сучасній англійській мові дуже широке поширення отримали епітети, в основі яких лежить стилістичний прийом антономасія. З точки зору

морфологічного вираження такі епітети, які можна назвати антономасійними епітетами являються іменники (власна назва, що називає яку-небудь широко відому історичну особу, або персонаж з міфології, або літературного героя), або прикметником, утвореним від такого іменника.

Наприклад: *Gorgon glance* - погляд медузи Горгони, *Marie - Antoinettish joke* - жарт в стилі Марії-Антуанети, *Minerva-like head* - голова Мінерви.

Лінгвістична суть антономасійного епітета полягає у взаємодії в його смисловій структурі двох, одночасно реалізованих, типів значень: предметно-логічного і називного, причому якщо називне значення прямо вказує на історичного діяча або літературного персонажа, то за предметно-логічним значенням може стояти ціла система ознак, уявлень, поглядів і оцінок, пов'язаних з цим діячем або персонажем. Таким чином досягається концентрація в одному слові деякого об'єму інформації, іноді дуже значного. Саме предметно-логічне значення народжується в антономасійному епітеті завдяки абстрагуванню якої-небудь характерної риси цього діяча або персонажа.

Найчастіше зустрічаються антономасійні епітети літературного походження, причому взаємодія предметно-логічного і називного значень супроводжується в них метонімічним перенесенням: ім'я письменника переноситься на його персонажів або ім'я художника - на характерні риси його картин. Наприклад: *Dickensian person* - Дікенсовський персонаж, *Murillo beauty* - краса в стилі Мурильо.

Як і будь-який інший тип епітета, антономасійний епітет може бути диференційований залежно від міри стійкості зв'язку його компонентів. При цьому чим стійкіше цей зв'язок і звичніший епітет, тим сильніше переважає в ньому соціально-оцінююче значення над індивідуально-оцінюючим. Оцінююче значення звичного антономасійного епітета може закріплюватися за цим словом в словниковій дефініції. Наприклад:

Napoleonic ambitions - наполеонівські амбіції, *Herculean effort* - Геркулесові зусилля.

2.2 Творчість Джерома Клапки Джерома.

Джером Клапка Джером - (англ. *Jerome Klapka Jerome*, 2 травня 1859 — 14 червня 1927) — англійський письменник і гуморист. Народився в Келдморі, в Англії, і в бідності переїхав в Лондон. Джером був четвертою дитиною Джерома Клаппа (*Jerome Clapp*) (який пізніше змінив ім'я на Джером Клапп Джером (*Jerome Clapp Jerome*)).

Джером — письменник міщанства, непогано знав побут дрібних буржуа, міських службовців. Його улюблений образ — розорений дрібний буржуа, що сподівається повернути втрачене, розбагатіти, впевнений, що він буде рано чи пізно винагороджений за свої чесноти страждання.

Англійський письменник-гуморист, постійний співробітник «Punch», редагував з 1892-1897 журнали «Ледар» (*Idler*) і «Сьогодні» (*To-day*), опублікував у 1889 «Дозвільні думки ледаря» і «Троє в одному човні», що поставили його в ряди значних гумористів.

Твори Джерома позбавлені сатиричної загостреності. Персонажі йому потрібні в першу чергу для того, щоб ставити їх в «смішне» положення, і саме на цих положеннях, на «гумор ситуації», Джером концентрує свою увагу. Іноді, прагнучи до общепонятности і винаходячи для своїх героїв ситуації, Джером впадає в шарж, досить грубий.

Звертаючи увагу на повість «Three Men in a Boat (To Say Nothing of the Dog)» можна зауважити, що існує декілька варіантів перекладу в українській мові: «Троє в одному човні (якщо не рахувати собаки)», «Троє в одному човні (як не рахувати собаки)», «Троє в одному човні (нічого не кажучи про собаку)», «Три в однім човні (крім пса)».

Ця повість написана в традиції жанра гумористичної подорожі, у час якого на героїв обрушуються численні лиха. Джером взявся за створення повісті відразу ж після повернення з весільної подорожі по Темзі. У той час захоплення річковими прогулянками було розповсюджено у городян, тому

Джером вирішив написати книгу, яка повинна була стати путівником по Темзі. Вона мала описувати її ландшафт і історію, назвавши її «Історією Темзи», також, крім серйозних описів були вставлені гумористичні уривки. Однак, основним змістом книги все ж стали веселі історії про пригоди трьох англійських джентльменів, що потрапляють в комічні ситуації і долають труднощі човнового походу, в якому, крім того, згадуються і цікаві факти з історії Англії невеликих міст на берегах річки, повз яких вони пропливають. Назву книги довелося змінити. Тому, це легка, світла книга, веселий фарс з нескінченною різноманітністю комічних положень, написаний «Молодою людиною для молоді, а також і для тих літніх людей, котрі не забули, як радісно і безтурботно сміються в молодості».

2.3 Особливості перекладу епітетів у повість Джерома К.Джерома «Троє у човні, не рахуючи собаку».

Художній переклад у сучасній літературі відіграє важливу роль. Адже служить своєрідним мостом від оригінального тексту до перекладеного, і від того, як перекладач трансформував текст, які мовні засоби використав, залежить цілісне сприйняття всього твору. Перекладач, ніби співторець.

Щоб літературний твір, написаний іншою мовою, почав функціонувати як витвір мистецтва, перекладач художньої літератури повинен повторити процес його створення. Він має відродитися заново іншою мовою, силою таланту перекладача.

Перекладач наводить містки між культурами, наукою, політикою різних народів, що результує взаємозбагачення. Недарма Б. Шоу повторював: *"Якщо в тебе є яблуко і в мене є яблуко, і ми обмінємося ними, то в кожного залишиться по яблукові. Якщо ж у тебе є ідея, і в мене є ідея, то, обмінявшись ними, кожен з нас матиме вже по дві ідеї"*.

Художній переклад – це мистецтво, творчість. Художній переклад повинен зберігати атмосферу сюжету, стиль автора. Тому основна мета

художнього перекладу - збереження ідіостилю. Ідіостиль (індивідуальний стиль) – система змістовних і формальних лінгвістичних характеристик, властивих творам певного автора, яка робить унікальним втілений у цих творах авторський спосіб мовного вираження [3. 145].

При перекладі епітета с англійської на іншу не можна забувати, що будь-які стилістичні засоби є експресивними, так як мають емоційну або оцінну дію. Тому перекладач повинен враховувати і стилістичну, і експресивну сторону оригіналу. Крім цього, при перекладі епітета також важливо враховувати його структурні і семантичні особливості, ступінь індивідуальності і його позицію по відношенню до обумовленого слова. До того ж, при передачі стилістичного значення епітета перекладач повинен відтворити той же ефект, тобто зробити такий же вплив на читача, як і оригінал.

Найчастіше автор перекладу користується варіантних відповідниками, тобто знаходить таку багатозначну лексему, значення якої реалізується в даному контексті.

При перекладі творів з англійської мови українською мовою виникають проблеми, пов'язаних із відмінностями у граматичній структурі мов. Як відомо, англійська і українська мови належать не тільки до різних гілок індоєвропейської родини мов (перша – до германської, друга - до слов'янської), а й до різних структурних типів мов: перша – переважно аналітична мова, де граматичні відношення у реченні передаються вільними граматичними морфемами, а друга – флективна мова, де граматичні значення й відношення передаються за допомогою зв'язаних граматичних морфем – флексій. Саме розбіжності в будові мов, у наборі їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій і становлять труднощів при перекладі.

Практична діяльність перекладача пов'язана з проблемами, які можна назвати власне стилістичними. Йдеться про ті випадки, коли свідомо використовуються виражальні засоби, щоб зробити текст образним і яскравим, домогтися значного емоційного впливу на читача. Цієї мети можна досягти,

вживаючи лексичні образні засоби і стилістичні прийоми, а також шляхом особливого поєднання фраз чи речень.

Отже, більш детально ми прослідкуємо особливості перекладу такого тропу, як епітет, та збереження і втрату його поетичного потенціалу при перекладних трансформаціях. Чому епітет? Бо саме він є вихідним тропом. Первинність атрибута по відношенню до предиката дає підстави вважати епітет першотропом. Епітет є також системоутворюючим центром тропіки, тому що в нього можуть трансформуватись і зводиться до нього всі інші тропи.

Джером К.Джером за допомогою епітета надає кожному реченню повісті неперевершеної унікальності, яка захоплює всякого читача. Переклад художніх засобів є надзвичайно складною і відповідальною справою, адже перед перекладачем завжди постає два досить вибагливих завдання: максимально передати зміст оригіналу, нічого не змінюючи, і, водночас, адаптувати текст оригіналу для читача так, щоб він не втратив своєї емоційної забарвленості. У ході нашого дослідження ми визначили, яким чином перекладаються епітети і які трансформації було застосовано перекладачем Юрієм Лісняком на українську мову та Михайлом Сальє на російську мову при перекладі повісті з англійської мови.

Як було виявлено у ході дослідження, найчастіше для перекладу англійських епітетів використовуються граматичні перекладацькі трансформації. Оскільки такі типи граматичної трансформації, як розбивка та поєднання речення не є актуальними для нашого дослідження, ми керувалися розподілом граматичних трансформацій на синтаксичне уподібнення (дослівний переклад одиниць мови оригіналу на мову перекладу) та граматичну заміну.

Часте використання цього синтаксичного уподібнення перекладачами може бути зумовлене з його прагненням максимально передати усю експресивність такого художнього засобу як епітет, адже саме за допомогою

синтаксичного уподібнення можна найбільш точно донести до читача думку, яку прагнув передати автор оригінального тексту.

1) - Розглянемо використання синтаксичного уподібнення на наступних прикладах (loan translation):

- *slight ailment* – легка хвороба (укр. мова)
пустякова болезнь (рос. мова)
- *premonitory symptoms* – попередні симптоми (укр. мова)
предварительные симптомы (рос. мова)
- *an awful behavior* – жахлива поведінка (укр. мова)
чудовищное поведение (рос. мова)
- *a lonely field* – безлюдне поле (укр. мова)
безлюдное поле (рос. мова)
- *an awful oath* – страшна клятва (укр. мова)
страшная клятва (рос. мова)
- *a pleasant smile* – люб'язно всміхаючись (укр. мова)
приятная улыбка (рос. мова)
- *an idle dream* – пустий сон (укр. мова)
праздные мечты (рос. мова)
- *hard work* – важка робота (укр. мова)
тяжкая работа (рос. мова)
- *energetic nature* – діяльна вдача (укр. мова)
деятельная натура (рос. мова)
- *a horrible idea* – жахлива думка (укр. мова)
ужасная мысль (рос. мова)

Також можна прослідкувати використання способу синтаксичного уподібнення на прикладі наступних речень:

We snarled at one another in this strain for the next few minutes, when we were interrupted by *a defiant snore* from George.

Ми ще кілька хвилин гарикались отак, аж нарешті нас перебило *войовниче хропіння* з другого ліжка.

Мы еще несколько минут *огрызались друг на друга*, как вдруг нас прервал *вызывающий храп* Джорджа.

It seems to me so shocking to see *the precious hours of a man's life-the priceless moments* that will never come back to him again-being wasted in mere *brutish sleep*.

Мені несила дивитись, як *дорогоцінні години людського життя*, ті *коштовні миті*, що вже ніколи не вернуться, марнуються на чисто *тваринний сон*.

Меня возмущает, что *драгоценные часы нашей жизни*, эти *чудесные мгновения*, которые никогда уже не вернуться, бесцельно тратятся на *скотский сон*.

There was George, throwing away in *hideous sloth* the *inestimable gift of time*.

Ось і Джордж із *огидних лінощів* викидав на вітер *неоціненний дар* — час.

Вот и Джордж, поддавшись *отвратительной лени*, проматывает *неоцененный дар времени*.

2) Далі розглянемо переклад двухступенчастих епітетів (two-step epithets).

Це один із структурних типів епітету і являється виразним засобом мови, володіє емоціонально-експресивним забарвленням, і засноване на виділенні якості визначального предмета.

Adj + Adj + N => Adj + N

Adj + Adj + N => Adj + Adj + N

- *crustly old gentleman* – *сварливий дідок* (укр.мова)

сварливый старый дед (рос.мова)

Тут ми звернемо увагу на те, що перекладач на українську мову зробив опущення (omission) . Бачимо, що прикметник “old” – “старий” не взято до уваги при перекладі, тобто, перекадач вважав його непотрібним. Якщо, подивитись переклад на російську мову, то в ньому все збережено.

- *a knock-kneed somnambulis* – *клишонога сновида* (укр. мова)

кривоногий лунатик (рос.мова)

Перекладач передає епітет українською мовою і він дійсно відстворює образ оригіналу. Але ж інколи складова епітета може зникати в перекладі.

Adj +Adj +Adj+Adj+N => Adj +Adj +N

Adj +Adj +Adj+Adj+N => Adj+Adj+Adj+Adj+N

Наприклад:

...irritating, senseless, chuckle-headed, crack – jawed laughs of his...

...дурнуватим, оглушливим реготом... (укр.мова)

...раздражающим, тупым, бессмысленным, неприятным смехом...

(рос.мова)

У даному випадку, перекладач на українську мову звертається до трансформації – вилучення. Епітет у складі якого є словосполучення, не перекладається буквально.

3) Перестановка (transposition)

Adj+N=> N+Adv

Adj+N=>Adj +N

- *the black gentleman* – *чоловік у чорному* (укр.мова)

мрачний джентльмен (рос.мова)

При перекладі епітету “black” – “чорний” в даному словосполученні при перекладі на українську мову відбувається перестановка іменника з прикметником, щоб читачі відчули атмосферу подій. В російській мові все зберігається, як в мові оригіналу.

4) Adj +N+N => Intj+V+N

Adj+N+N=> Adj+N

my life a misery – *геть затрює життя* (укр. мова)

сплошная мука (рос. мова)

Іменник “*misery*” – “*страждання*”, в українському перекладі замінюється на дієслово «*затрюювати*», але в російському еквіваленті перекладу він стає прикметником «*сплошной*». Тобто, в такому випадку, епітет присутній тільки в перекладі.

У художніх текстах епітети – це засіб образного мислення, індивідуального авторського сприйняття дії. Основна функція епітетів у досліджуваному художньому творі – викликати в уяві читача певні яскраві картини, емоційно впливати на читача. Поєднання епітетів з іншими художньо-стилістичними засобами підсилює експресивне звучання тексту, акумулюючи модально-авторські конотації. Художньо-образні означення посилюють виражально-експресивний потенціал номінацій, дозволяють передавати ту чи іншу оцінку об’єкта і сприяють тропеїзації та, як наслідок, – естетизації художнього тексту.

Висновки до 2 розділу

Що ж стосується самих способів перекладу епітетів з англійської мови на українську в повісті Джерома Клапки Джерома «Three Men in a Boat (To Say Nothing of the Dog)», то ми керуємося принципом, згідно з яким епітети з можуть передаватися на українську як прикметники, іменники, прислівники, цілі словосполучення, дієслово, а також можуть мати і нульовий переклад, тобто ніяк не передаються на українську мову. Найчастіше перекладається епітет в якості прикметника.

Головне завдання художнього перекладу полягає в породженні на мові перекладу мовного твору, який надає аналогічний художньо-естетичний вплив. Завданням перекладача художньої літератури є передача сенсу, змісту і стилістичних особливостей вихідного твору з максимальною точністю.

В повісті Джерома К. Джерома перекладач використовував різні перекладацькі трансформації. Наприклад: калькування, опущення, перестановку. Іноді виникала необхідність в заміні одного члена речення іншим. Адже, щоб передати читачеві ту атмосферу твору яка створенна письменником в оригіналі, потрібно знати всі нюанси при перекладі.

ВИСНОВКИ

Аналіз теоретичного матеріалу з проблемами епітету показав, що всі автори, характеризуючи епітет, виділяють його головну ознаку: це саме образне визначення предмета. Епітет завжди суб'єктивний. У ньому втілюється унікальність світовідчуття, властивого особистості.

Незважаючи на те, що епітет як традиційний прийом стилістики здавна зайняв міцне місце в різних дослідженнях художнього мовлення, загальноприйнятою, закінченою теорією епітета, за справедливим зауваженням багатьох авторів, все ж поки не існує. Цей термін використовується до сих пір дослідниками в різних сенсах, тобто у вузькому і широкому розумінні.

Стилістична функція епітетів полягає в тому, що вони дають змогу показати предмет зображення з несподіваного боку, індивідуалізують якусь ознаку, викликають певне ставлення до зображуваного.

Також, за допомогою епітетів досягається особлива тонкість, виразність, глибина. Конструкція епітета зазвичай елементарна. Це прикметник + іменник. Епітет в тексті зазвичай виявляється в постпозиції, після обумовленого слова.

У сучасній англійській мові експресивність епітета збільшується також за рахунок транспозиції; okazionalne функціонування словосполучення або речення як цільнооформленого утворення, графічно, інтонаційно та синтаксично уподібненого слову.

Переклад епітетів з англійської мови на українську та російську в повісті Джерома К.Джерома «Троє в човні, не рахуючи собаку» показав, що різні перекладацькі трансформації було використано перекладачами та порівнювались їхні відмінності в перекладі.

Влучний переклад епітетів надасть мові безпосередній характер. Проте слід уникати стилістичних та смислових помилок, що знижують якість перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волковинський О. С. Алітераційні епітети в ранній ліриці В.Кобилянського / О. С. Волковинський. // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. – 2012. – С. 60.
2. Волковинський О. С. Пеотика епітета: пролегомени до теми / О. С. Волковинський. // Біблія і культура. – 2009. – №11. – С. 43.
3. Гром'яка Р. Літературознавчий словник-довідник / Р. Гром'яка, Ю. Коваліна, В. Теремка., 2007. – 752 с.
4. Джером К. Джером. Троє в одному човні (як не рахувати собаки) / Джером К. Джером. – Київ: Дніпро, 1974. – 203 с.
5. Онопрієнко Т. М. Епітет у системі тропів сучасної англійської мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук / Онопрієнко Т. М. – Харків, 2002. – 134 с.
6. Мацько Л. Стилїстика української мови: Підручник / Л. Мацько, О. Сидоренко., 2003. – 462 с.
7. Арнольд И. В. Стилїстика. Современный английский язык / И. В. Арнольд., 2002. – 384 с.
8. Бархударов Л. С. Тетради переводчика / Л. С. Бархударов. // М.: Международные отношения. – 1974. – №1. – С. 234.
9. Бархударов Л. С. Язык и перевод / Л. С. Бархударов. // М.: Международные отношения. – 1975. – №11. – С. 240.
10. Веселовский А. Н. Историческая поэтика / А. Н. Веселовский. – Москва, 1989. – 256 с.
11. Гальперин И. Р. Очерки по стилїстике английского языка / И. Р. Гальперин. – Москва: Издательство литературы на иностранных языках, 1958. – 459 с.

12. Гальперин И. Р. Стилистика английского языка / И. Р. Гальперин. – Москва: Издательство литературы на иностранных языках, 1981. – 434 с.
13. Горнфельд А. Г. Эпитет. Вопросы теории и психологии творчества / А. Г. Горнфельд. – 1911. – С. 54.
14. Гуревич В. В. English Stylistics. Стилистика английского языка / В. В. Гуревич. – М.: Флинта: Наука. – 2008. – С. 72.
15. Еремина В. И. Метафорический эпитет / В. И. Еремина. // Изв. АН СССР, ОЛЯ. – 1967. – С. 32.
16. Жером К. Жером. Трое в лодке, не считая собаки / К. Жером Жером., 2017. – 303 с.
17. Жирмунский В. М. К вопросу об эпитете. Памяти П.Н.Сакулина / В. М. Жирмунский. – М.: – 1931. – С. 54.
18. Жирмунский В. М. Теория литературы. Поэтика. Стилистика / В. М. Жирмунский. – Л, 1977. – 423 с.
19. Казакова Т. А. Практические основы перевода / Т. А. Казакова. – СПб: Союз, 2000. – 320 с.
20. Комиссаров В. Н. Общая теория перевода / В. Н. Комиссаров. – Москва, 1999. – 345 с.
21. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение / В. Н. Комиссаров. – Москва: Изд-во ЭТС, 2010. – 424 с.
22. Кухаренко В. А. Интерпретация текста / В. А. Кухаренко. // М.: Просвещение. – 1988. – С. 46.
23. Пелевина Н. Ф. Стилистический анализ художественного текста / Н. Ф. Пелевина. – Москва: Просвещение, 1980. – 272 с.
24. Сапогова Л. И. Переводческое преобразование текста / Л. И. Сапогова. – М: Флинта: Наука, 2009. – 320 с.
25. Томашевский Б. В. Стилистика и стихосложение / Б. В. Томашевский. – Л, 1959. – 276 с.

26. Томашевский Б. В. Теория литературы. Поэтика / Б. В. Томашевский. – М, 2003. – 232 с.
27. Федоров А. В. Проблемы художественной речи. Лексикология и лексикография / А. В. Федоров. – М: Русский язык, 1981. – 312 с.
28. Чичерин О. В. Идеи и стиль / О. В. Чичерин. – М: Советский писатель, 1968. – 370 с.
29. Якобсон Р. О. О лингвистических аспектах перевода // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике / Р. О. Якобсон. – М: Международные отношения, 1978. – 345 с.
30. Тимофеев Л. И. Краткий словарь литературоведческих терминов / Л. И. Тимофеев, М. П. Венгров. – М, 1963. – 376 с.
31. Golding W. *Inheritors* / Golding. – New York: Harvest Books, 1988. – 145 pg.
32. Jerome K. Jerome. *Three Men in a Boat (To Say Nothing of the Dog)* / Jerome K. Jerome. – London: SIMPKIN, MARSHALL, HAMILTON, KENT & CO. LIMITED, 1889. – 186 pg.
33. Волковинський О. С. Епітет як носій та елемент стилю [Електронний ресурс] / О. С. Волковинський – Режим доступу до ресурсу: <http://www.lnu.edu.ua/faculty/inomov.new/Visnyk21/articles/37Volkovynskyi.pdf>.
34. Transformations of lexical units in the process of translation [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://waucondastore.com/transformations-lexical-units-process-translation/>.